

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562: ความตระหนักและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา The Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019): Awareness and Implementation Guidelines of Academic Institutions

กิตติมา สาธุวงศ์

Kittima Sadhuwong

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร

Royal Thai Navy College of Nursing, Bangkok

Corresponding Author: kittima@rtncn.ac.th

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะมีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ในมิถุนายน พ.ศ. 2565 โดยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ สถานศึกษามีภารกิจและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต้องใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก โดยเฉพาะข้อมูลของผู้เรียน จึงมีความเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและมีความผิดตามกฎหมายนี้ได้ จำเป็นที่สถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับจะต้องมีความตระหนักและเข้าใจถึงหลักการพื้นฐานของความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ เพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและเป็นการส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักการสากลและกฎหมายด้านความปลอดภัยของข้อมูลต่อไป

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สถานศึกษา ความตระหนัก แนวทางการดำเนินงาน

Abstract

The Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) will be fully effective in June 2022 and all Thai academic institutions must comply with this law. The academic institutions have the missions and the operations that need to utilize a large amount of personal data, especially the learners' private data. Therefore, they are likely to have a risk of violating the personal data, which is considered illegal, according to this law. In order to establish

Received: January 16, 2021; Revised: March 14, 2021; Accepted: March 21, 2021

a preventive measure to avoid such violation, as well as to promote the compliance practice that is in line with the international principles and the current laws relating to personal data protection, all institutions and their staff at all levels are required to be fully aware of such potential problems and to understand the basic principles of the personal data security and the main points of this law.

Keywords: The Personal Data Protection Act B.E. 2562, academic institution, awareness, implementation guidelines

บทนำ

โลกแห่งข้อมูลสารสนเทศที่ไร้ขีดจำกัดในปัจจุบัน ทำให้การใช้ชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิมแบบก้าวกระโดด การดำเนินกิจการทั้งภาครัฐและเอกชนต่างๆ ในการที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือผลประโยชน์ทางธุรกิจ จำเป็นต้องนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการหรือลูกค้า มาทำการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ประมวลผล แสดงข้อมูล เผยแพร่ สร้างปฏิสัมพันธ์ เข้าถึง ผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดการบริการที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้โปรแกรมหรือระบบอัจฉริยะต่างๆ ที่สามารถประมวลผลข้อมูลได้อย่างกว้างขวาง ผลที่เกิดขึ้นตามมา คือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเก็บรวบรวมไว้มากมายนั้นมีโอกาสถูกเปิดเผยหรือถูกละเมิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นได้ในทุกกระบวนการ หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นมิได้ตระหนักหรือมีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอในการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคล ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยขั้นพื้นฐานของประชาชน ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ และความได้เปรียบทางเศรษฐกิจในระหว่างประเทศ รัฐจึงต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้กับประชาชนทุกระดับ ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการให้มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบของกฎหมายที่กำหนดให้องค์กรที่ดำเนินกิจการอันเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของ

ผู้รับบริการจะต้องดำเนินการ ไม่เพียงแต่องค์กรภายในประเทศแต่รวมถึงองค์กรที่ติดต่อธุรกิจระหว่างประเทศด้วย ดังเช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (EU General Data Protection Regulation: GDPR) เริ่มบังคับใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 มีผลบังคับครอบคลุมองค์กรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ตั้งอยู่ในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป และผู้ประกอบการของชาติอื่น หากมีการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจากประเทศที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป จะต้องปฏิบัติตามคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายที่ระบุด้วย¹ กฎหมาย GDPR ดังกล่าวเป็นตัวเร่งขับเคลื่อนสำคัญทำให้ประเทศไทยได้ดำเนินงานเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นรูปร่าง จนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2562² โดยสาระหลักของกฎหมายนี้ คือ เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิด

สถานศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนในหลายองค์ประกอบเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร เช่น การวิเคราะห์ผู้เรียน วางแผนจัดการศึกษา การวัดและประเมินผล

การศึกษา อีกทั้งนำมาใช้ในการประกันคุณภาพสถานศึกษา รายงานผลการดำเนินงาน และการประชาสัมพันธ์สถาบัน เป็นต้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาสถานศึกษาและบุคลากรอาจยังไม่มีความเข้าใจหรือตระหนักเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเท่าใดนัก จึงทำให้การดำเนินงานบางกิจกรรมสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนได้ง่าย เช่น การเผยแพร่เอกสารของสถาบันที่มีข้อมูลหรือภาพของผู้เรียนปรากฏอยู่ การให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนไปสู่หน่วยงานอื่นๆ โดยที่เจ้าของข้อมูลไม่ทราบ และการไม่มีระบบรักษาความปลอดภัยของฐานข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนในสถาบันที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องที่สถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับต้องทบทวน วางแผน ดำเนินการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 บทความฉบับนี้จึงเรียบเรียงขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้กับบุคลากรการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน กำหนดมาตรฐานหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสถาบันทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายที่จะมีผลบังคับใช้ต่อไป

==== ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ส่วนบุคคล (Information privacy) =====

ความเป็นส่วนตัว (Privacy) เป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน สิ่งใดที่ถูกกระบุโดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของว่าเป็นเรื่องส่วนตัวแล้ว หมายความว่าสิ่งนั้นมีความพิเศษหรือละเอียดอ่อนต่อบุคคลคนนั้นโดยเฉพาะ บุคคลอื่นจะละเมิดสิ่งที่เป็นส่วนตัว

ของบุคคลใดมิได้³ ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล (Information privacy) จัดเป็นมิติที่สำคัญประการหนึ่งในมิติของความเป็นส่วนตัวของมนุษย์ที่ประกอบด้วย ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย ความเป็นส่วนตัวในบ้านเรือนเคหะสถาน และความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร⁴ อีกทั้งจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักการปฏิบัติตามจริยธรรมสารสนเทศ (Information and communication technology ethics)⁵ จะเห็นได้ว่าความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นสามารถพิจารณาได้ทั้งในมุมมองด้านกฎหมายและจริยธรรม นอกจากนี้ ความเป็นส่วนตัวยังไม่จำกัดอยู่เพียงข้อมูลระดับบุคคลเท่านั้น ยังครอบคลุมถึงกลุ่มบุคคล และองค์กรที่สังกัดอยู่ด้วย^{3,6}

เจ้าของข้อมูลมีสิทธิอันชอบธรรมในข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองอย่างสมบูรณ์ในการที่จะเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย และต้องได้รับการปฏิบัติจากผู้อื่นอย่างเคารพ ให้เกียรติ ไม่ถูกละเมิดสิทธิอันชอบธรรมนั้น การนำข้อมูลส่วนตัวของบุคคลอื่นไปใช้โดยไม่เข้าข่ายการละเมิดความเป็นส่วนตัวกระทำได้ในลักษณะเดียว คือ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของเท่านั้น⁴ การที่ข้อมูลส่วนบุคคลจะไม่ถูกละเมิดและได้รับการคุ้มครองจากองค์กรที่เกี่ยวข้องนำมาซึ่งความปลอดภัยของข้อมูล (Information security) ในปัจจุบันคงเป็นไปได้ยากที่บุคคลจะระบุว่าข้อมูลส่วนตัวของตนเองมีความปลอดภัยอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องให้ข้อมูลของตนต่อผู้ให้บริการหรือดำเนินการทางธุรกรรมต่างๆ ทั้งกับภาครัฐและเอกชน เช่น การศึกษา สวัสดิการ หรือธุรกรรมทางการเงิน หากผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องไม่มีระบบจัดการเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้กับผู้รับบริการที่ได้มาตรฐาน จึงมีความเสี่ยงที่ข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกละเมิดในขั้นตอนต่างๆ ได้ นอกจากนี้พฤติกรรมของบุคคลก็เป็นสาเหตุของการละเมิดเสียเอง โดยการ

ยินยอมเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองในช่องทางต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยปราศจากความตระหนักรู้เรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่ดีพอ เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ การเงิน การปกครอง และความปลอดภัยของประเทศในภาพรวมได้⁷

“มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตน และจะต้องได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้อื่น” เป็นหลักการสากลที่ทุกชาติในโลกต้องยึดถือและปฏิบัติ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประเทศอื่นๆ อันนำมาซึ่งความร่วมมือในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ดังเห็นได้จากระเบียบปฏิบัติ ข้อกำหนด กฎหมายขององค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น หลักการสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองส่วนบุคคลตามแนวทางองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (APEC) และข้อบังคับสหภาพยุโรปที่ระบุเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางปฏิบัติเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (GDPR)¹ ซึ่งเป็นที่มาในการดำเนินการเพื่อออกกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย ที่แสดงถึงการให้ความสำคัญและดำเนินมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ได้มาตรฐาน

≡ ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data) ≡ คืออะไร

ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลใดๆ ที่สามารถระบุไปถึง “เจ้าของข้อมูล” (Data subject) ได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ข้อมูลนั้นสามารถถูกนำไปประมวลผลต่อได้ อยู่ในรูปแบบเอกสารหรือรูปแบบอื่นๆ แม้ว่าข้อมูลนั้นจะไม่สามารถระบุถึง

บุคคลได้แต่หากใช้ร่วมกับข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นๆ แล้วยังสามารถระบุตัวบุคคลได้โดยไม่จำเป็นว่าข้อมูลหรือสารสนเทศอื่นจะอยู่ด้วยกันหรือไม่ และไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจริงหรือเท็จ ก็จัดเป็นข้อมูลส่วนบุคคลได้ทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ไม่รวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียชีวิต ตัวอย่างข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ชื่อเล่น เลขประจำตัวประชาชน เลขหนังสือเดินทาง เลขใบอนุญาตขับขี่ เลขบัญชีธนาคาร เลขบัตรเครดิต รวมทั้งสำเนาเอกสารดังกล่าว ที่อยู่ อีเมล เลขโทรศัพท์ MAC address ข้อมูลทางชีวมิติ (Biometric) เช่น รูปภาพใบหน้า ลายนิ้วมือ फिल्म เอกซเรย์ ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลทรัพย์สินของบุคคล เช่น ทะเบียนรถยนต์ โฉนดที่ดิน และข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลเบื้องต้นได้ เช่น วันเกิด สถานที่เกิด เชื้อชาติ สัญชาติ น้าหนัก ส่วนสูง ตำแหน่งที่อยู่ (Location) ข้อมูลการแพทย์ การศึกษา การเงิน การจ้างงาน หมายเลขอ้างอิงที่เก็บไว้ในไมโครฟิล์ม ผลการทำงาน ข้อมูลติดตามตรวจสอบกิจกรรมต่างๆ ของบุคคล และข้อมูลที่ใช้ค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลอื่นในอินเทอร์เน็ต ข้อมูลส่วนบุคคลบางเรื่องเป็นข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive data) เช่น เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ สุขภาพจิต พันธุกรรม และข้อมูลชีวภาพ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความละเอียดอ่อนและเสี่ยงต่อการถูกใช้ในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ^{2,5,8}

≡≡≡ พระราชบัญญัติคุ้มครอง ≡≡≡

ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม

พ.ศ. 2563 ซึ่งครบ 1 ปี นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีการดำเนินการแล้วในหมวด 1 และหมวด 4 เกี่ยวกับการจัดให้มีคณะกรรมการและสำนักงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาเพิ่มเติมเพื่อระบุหน่วยงานและกิจการ 22 กิจการ ที่ยังไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในหมวดที่เหลือ ระหว่าง 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งต่อมาได้มีการขยายการประกาศใช้ต่ออีก 1 ปี ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ได้เตรียมความพร้อมได้ทันท่วงทีก่อนประกาศใช้เต็มรูปแบบต่อไป⁹

ประโยชน์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562⁶

1. ประชาชน มีความมั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะได้รับการรักษาอย่างปลอดภัย ได้รับประโยชน์จากสิทธิในการได้รับทราบวัตถุประสงค์การจัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลอย่างแจ้งชัด มีสิทธิที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาต หรือถอนความยินยอมให้มีการจัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล การขอเข้าถึง ขอรับสำเนาหรือขอให้เปิดเผยการได้มา การขอให้ลบ ทำลาย หรือระงับการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลได้ รวมทั้งการร้องเรียนและขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หากพบว่าการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

2. ภาคธุรกิจ มีกระบวนการและกลไกในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กรด้านธรรมาภิบาลในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อสังคม ได้รับความยินยอมจากประชาชนในการให้จัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ เพิ่มขีดความสามารถทางธุรกิจที่มีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลร่วมกับต่างประเทศ ได้รับความ

เชื่อมั่นในมาตรฐานการจัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในระดับนานาชาติ

3. ภาครัฐ มีมาตรการกำกับดูแลรวมถึงเครื่องมือกำกับกับการดำเนินการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาลในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างสังคมที่เข้มแข็งจากการที่สามารถตรวจสอบการทำงานภาครัฐและภาครัฐกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่งเสริมภาพลักษณ์และมีความทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศในด้านกฎหมายหรือระเบียบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562¹⁰

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น เลขบัตรประจำตัวประชาชน ชื่อ นามสกุล เชื้อชาติ ศาสนา ข้อมูลสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม เป็นต้น โดยไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม นอกจากนี้ยังมีข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน (Sensitive personal data) ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนา หรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใด ซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูล สิทธิตามกฎหมายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบ ขอเข้าถึง ขอให้โอนข้อมูลคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล ขอให้ลบหรือทำลาย หรือทำให้เป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคล ขอร่งบการใช้ และขอให้แก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล มีผลบังคับใช้กับผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย ในกรณีที่มีการเสนอขาย

สินค้าหรือบริการแก่เจ้าของข้อมูลหรือเฝ้าติดตามพฤติกรรมเจ้าของข้อมูลในราชอาณาจักร

ข้อยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ นี้ ในกรณีที่ 1) บุคคลทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือเพื่อกิจกรรมในครอบครัวของบุคคลเท่านั้น 2) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคง การคลัง การรักษาความปลอดภัยของประชาชน การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ 3) บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เพื่อกิจการ สื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น 4) สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา รวมถึงคณะกรรมการที่ตั้งตั้งโดยสภาดังกล่าว และมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการพิจารณาตามหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา หรือคณะกรรมการ 5) การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี การบังคับคดี และการวางทรัพย์ รวมทั้งการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และ 6) การดำเนินการกับข้อมูลของบริษัทข้อมูลเครดิตและสมาชิกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต

การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ที่เป็นข้อยกเว้นและไม่ผิดกฎหมาย กระทำได้ในกรณีดังนี้ คือ เพื่อจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือการศึกษาวินิจฉัย หรือสถิติ การป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพ การปฏิบัติตามสัญญาเพื่อประโยชน์สาธารณะ

หรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือของบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น และการปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น การป้องกันโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาดที่อาจแพร่เข้ามาในราชอาณาจักร การควบคุมคุณภาพของยา เวชภัณฑ์ หรือเครื่องมือแพทย์ โดยทั้งนี้ต้องเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็น ภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น กิจกรรมใดที่นอกเหนือจากฐานการยกเว้นข้างต้นจะกระทำได้นั้นก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอม (Consent) จากเจ้าของข้อมูลเท่านั้น

การขอความยินยอมต้องทำก่อนหรือขณะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำอย่างชัดแจ้งเป็นหนังสือ หรือผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยแยกส่วน ใช้ภาษาที่อ่านง่าย ไม่หลอกลวง ให้อิสระ และให้สิทธิในการถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิ โดยมีรายละเอียดที่ต้องแจ้งเจ้าของข้อมูลดังนี้ คือ สิทธิของเจ้าของข้อมูล วัตถุประสงค์ ความจำเป็นเมื่อต้องให้ข้อมูลเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายหรือสัญญา การเก็บรวบรวม และระยะเวลาในการเก็บรวบรวม ประเภทบุคคลหรือหน่วยงานที่เก็บข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ควบคุมข้อมูล สถานที่ และวิธีการติดต่อ ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่จากเจ้าของข้อมูล ยกเว้น 1) แจ้งเจ้าของข้อมูลทราบในทันที โดยไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่เก็บรวบรวมและได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล 2) เป็นการดำเนินการที่ไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยตรง

การขอความยินยอมจากผู้เยาว์ ในกรณีที่การให้ความยินยอมไม่ใช่การใดๆ ที่ผู้เยาว์อาจให้ความยินยอมโดยลำพังได้ตามกฎหมาย ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจ

กระทำการแทนผู้เยาว์ด้วย ผู้เยาว์ที่อายุไม่เกิน 10 ปี ให้ขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ การขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ไม่มีผลผูกพันเจ้าของข้อมูล และไม่ทำให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลสามารถทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้

บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับข้อมูลจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม ปลายทางหรือองค์การระหว่างประเทศที่รับข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล การปฏิบัติตามสัญญา การทำตามสัญญา ระหว่างผู้ควบคุมข้อมูลกับบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพ และประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ

ผู้มีหน้าที่ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในองค์กร ประกอบด้วย 1) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data controller) 2) ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data processor) และ 3) เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล คือ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล มีหน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ดำเนินการป้องกันมิให้ผู้อื่นใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ จัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคล แจ้งเหตุการณ์ละเมิดไปยังสำนักงานคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทราบภายใน 72 ชั่วโมงนับแต่ทราบเหตุ แต่งตั้งตัวแทนภายในราชอาณาจักร และจัดทำบันทึกรายการ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคล คือ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น เว้นแต่คำสั่งนั้นขัดต่อกฎหมายหรือบทบัญญัติที่มี จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย รวมทั้งแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลทราบถึงเหตุการณ์ละเมิด จัดทำและเก็บรักษาบันทึกรายการของกิจกรรมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล แต่งตั้งตัวแทนภายในราชอาณาจักร และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจัดให้มีขึ้นเพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ประสานงานและให้ความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนล่วงรู้หรือได้มา เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้

เมื่อเกิดเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลที่เกิดเหตุการละเมิดให้ดำเนินการร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จากนั้นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิฯ พิจารณาเรื่องร้องเรียน ตรวจสอบการกระทำของผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลหรือผู้เกี่ยวข้องใกล้เคียงข้อพิพาท ส่วนพนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่แจ้งบุคคลมาให้ข้อมูล ส่งเอกสารหรือหลักฐาน ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงแล้วรายงานต่อคณะกรรมการฯ ขอบหมายศาลเพื่อเข้าไปในสถานที่ของผู้ควบคุม ผู้ประมวลผลหรือผู้อื่นได้ในกรณีจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ในกรณีที่พบว่า มีความผิดและใกล้เคียงไม่ได้ คณะกรรมการฯ จะมีคำสั่งให้แก้ไขหรือห้ามกระทำการใดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หากไม่ดำเนินการตามคำสั่งจะมีการบังคับทางปกครองได้ สำหรับโทษที่เกี่ยวข้องกับ

การทำผิดกฎหมายฉบับนี้มีทั้งการรับผิดทางแพ่ง และโทษทางอาญา เช่น ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลสั่งการ กระทำการ ละเว้นไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลกระทำความผิด ต้องรับโทษด้วย

ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ในสถานศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคลในสถานศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน ผู้ปกครอง และข้อมูลบุคลากร ที่สถานศึกษาได้มีการเก็บรวบรวม ใช้ และเผยแพร่ในกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันจำนวนมาก ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลชีวภาพ รวมทั้งผลการเรียน ความประพฤติ ผลการประเมินต่างๆ ที่เป็นเฉพาะบุคคลของผู้เรียน จัดเป็นข้อมูลที่ละเอียดอ่อนอยู่แล้ว อีกทั้งเจ้าของข้อมูลเป็นผู้เยาว์ ซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นต้น^{11,12}

การจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่จำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถาบัน นั่นคือคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน นอกจากนี้สถานศึกษายังมีภารกิจหลักอื่นๆ เช่น การบริการวิชาการ การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลข้อมูลของบุคลากร ได้แก่ ผู้สอนหรือบุคลากรสนับสนุน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ในการดำเนินภารกิจของสถาบัน ซึ่งมีความเสี่ยง

ที่จะละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้มาก อีกทั้งหากผู้บริหารหรือบุคลากรในสถานศึกษาไม่ตระหนักถึงความสำคัญหรือหลักการความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นี้ ก็จะเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดปัญหาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลในสถานศึกษา เกิดการปฏิบัติที่ผิดกฎหมาย ซึ่งนำมาซึ่งผลกระทบต่อการใช้ชื่อเสียงและการบรรลุภารกิจของสถาบันตามมาได้

นโยบายการศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับชั้นให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 และให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัล ซึ่งประเด็นความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลจัดเป็นหนึ่งในสมรรถนะที่ผู้เรียนยุคดิจิทัลต้องรู้เท่าทัน¹³ โดยสถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านดังกล่าว เป็นจุดเริ่มให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนบางส่วนตระหนักถึงความสำคัญ และพัฒนาความรู้ของตนเองเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น ตามลำดับ อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลอาจจำกัดอยู่เพียงในระดับนโยบาย กลุ่มผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานสารสนเทศโดยตรงเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงบุคลากรในทุกระดับ นอกจากนี้ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สถานศึกษา ผู้เรียน และผู้สอนต้องปรับตัวเข้ากับการเรียนการสอนยุคใหม่ เช่น การเรียนหรือการสอบออนไลน์ การประชุมบุคลากรออนไลน์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น จึงมีความเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้นตามไปด้วย จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรการศึกษาเกี่ยวกับหลักการความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและพระราชบัญญัติคุ้มครอง

ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อป้องกันปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายในสถาบันต่อไป

หากพิจารณาตามข้อกำหนดที่ระบุในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การดำเนินการของสถานศึกษาในหลายกิจกรรมมีความเสี่ยงที่เข้าข่ายละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนได้ เช่น การเก็บรวบรวม ประมวลผล หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็นตั้งแต่ในขั้นตอนการรับสมัครผู้เรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้เรียนในขณะจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบเอกสารและออนไลน์ที่เกินความจำเป็น การไม่แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลหรือนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และไม่ขอความยินยอมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้เรียน โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อน กระบวนการขอความยินยอมจากผู้เรียนไม่เป็นไปตามแนวทางตามมาตรฐาน ไม่แจ้งหรือขอความยินยอมจากผู้ปกครองในกรณีเก็บรวบรวม ประมวลผล หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนที่เป็นผู้เยาว์ มีการเผยแพร่หรือนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนไปใช้นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ด้านการเรียนการสอน การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างการสอนหรือการสอบออนไลน์ และการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนในกิจกรรมที่ไม่ใช่การพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากเป้าหมายที่กำหนดไว้แต่แรก ส่วนการปฏิบัติที่อาจเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากรในสังกัด เช่น การเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในระหว่างประชุมออนไลน์ การให้บุคลากรเปิดเผยตำแหน่งเพื่อติดตามการทำงานในระหว่าง Work from Home การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของผู้เรียนและบุคลากรที่อาจละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลอื่น ขาดบุคลากรผู้รับ

ผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาข้อมูลส่วนบุคคล ขาดระบบการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มาตรฐานทั้งในด้านอุปกรณ์ (Hardware) โปรแกรม (Software) และบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Peopleware) ขาดการกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลตามลำดับชั้น รวมทั้งการใช้บริการหน่วยงานภายนอกในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีมาตรฐานเพียงพอเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล¹¹ อีกทั้งในระดับนโยบายของสถานศึกษาบางแห่งอาจยังไม่ให้ความสำคัญกับกฎหมายฉบับนี้มากนัก ขาดความตระหนักและการเตรียมความพร้อมเพื่อกำหนดนโยบายหรือมาตรการในการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลภายในสถาบันของตนเอง อาจเกิดความเสียหายในการละเมิด ถูกร้องเรียนฟ้องร้อง ต้องรับผิดชอบหรือชดใช้ตามกฎหมายได้ จึงจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการวิเคราะห์ ทบทวน ทำความเข้าใจ เพื่อเตรียมรับมืออย่างเหมาะสมก่อนที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ใน 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ตามที่มีพระราชกฤษฎีกาให้เลื่อนการบังคับใช้ออกไปจากเดิมอีก 1 ปี เนื่องจากผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย¹⁴

อย่างไรก็ตามมิใช่ว่ากฎหมายฉบับนี้จะทำให้สถานศึกษาไม่สามารถนำข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้โดยปราศจากความยินยอม สถานศึกษาสามารถนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนหรือบุคลากรมาใช้ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้บรรลุภารกิจของการจัดการศึกษาอันเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้นและเพื่อการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับภารกิจของสถาบัน ซึ่งได้ระบุไว้ในมาตรา 24(3)

แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ให้อำนาจในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมในกรณี เป็นความจำเป็นเพื่อการปฏิบัติตามสัญญาซึ่ง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นคู่สัญญา หรือเพื่อใช้ในการดำเนินการตามคำขอของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อนเข้าทำสัญญานั้น อยู่ในฐานการปฏิบัติตามสัญญา (Contract) ระหว่างสถานศึกษา กับผู้เรียน หรือสถานศึกษากับบุคลากร ซึ่งมีการกำหนดขอบเขต การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระบุในกฎหมายการศึกษา อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไว้แล้ว เช่น พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 หรือ พระราชบัญญัติ การอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 เป็นต้น

แนวทางการดำเนินงานของ สถานศึกษาต่อพระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562^{2,11}

1. กำหนดและประกาศนโยบายของ สถานศึกษาในการตระหนักและเคารพสิทธิของ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เสริมสร้างบรรยากาศองค์กร ที่ส่งเสริมความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้บริหารทุกระดับควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการแสดงออกและชื่นชมการปฏิบัติที่ไม่ละเมิด ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อมุ่งสู่การเป็นสถาบันการศึกษา ที่มีธรรมาภิบาลในด้านการรักษาความปลอดภัย ของข้อมูลภายในองค์กร

2. แต่งตั้งบุคคล คณะทำงาน หรือคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในสถาบัน ประกอบด้วย ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผล ข้อมูลส่วนบุคคล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล มีการกำหนดบทบาทที่สอดคล้องกับ กฎหมาย และพัฒนาให้บุคคลหรือคณะทำงาน ดังกล่าวมีความรู้และสมรรถนะเพื่อปฏิบัติงานได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีที่บางสถาบันไม่มี บุคลากรที่พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว อาจ ต้องสรรหาบุคลากรภายนอกเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ก็ควรพิจารณาปัจจัยด้านงบประมาณ คุณสมบัติ ประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจในบริบทของ องค์กร เพื่อสามารถทำงานร่วมกันกับบุคลากรใน สถาบันได้อย่างราบรื่น

3. วิเคราะห์ภารกิจหรือการดำเนินงาน ในทุกภาคส่วนภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลส่วนบุคคล ว่ามีความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะ ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในขั้นตอนใดบ้าง มีการ วิเคราะห์ทบทวนวัตถุประสงค์ความจำเป็นในการ ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในทุกกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเก็บรวบรวม การใช้ และการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไป ตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

4. พัฒนาความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย ของข้อมูลส่วนบุคคล และพระราชบัญญัติคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้กับนักเรียน นักศึกษา ทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยใช้ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ เช่น การวิเคราะห์ ประเด็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ทั้งนี้ ความรู้สำหรับผู้เรียนแบ่งออกเป็นสองประเด็น คือ การตระหนักในสิทธิความเป็นเจ้าของข้อมูลและ ความรู้ความเข้าใจเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของตนเองและการไม่ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของ ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ผลิตบัณฑิตเข้าสู่วิชาชีพสาขาต่างๆ ต้องให้ความรู้ แก่นักศึกษาเกี่ยวกับการไม่ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ของผู้รับบริการที่ตนรับผิดชอบ ตามแนวทางหรือ มาตรฐานวิชาชีพ เช่น แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคม ออนไลน์ของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ¹⁵ เป็นต้น

5. เสริมสร้างความรู้ให้กับบุคลากรใน สถานศึกษาทุกระดับ เช่น ครู อาจารย์ บุคลากร

สนับสนุน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สามารถประเมินการปฏิบัติของตนว่ามีความเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนหรือผู้ร่วมงานอย่างไรบ้าง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานของตนให้เป็นไปตามแนวทางคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสถานศึกษา

6. พัฒนาหรือจัดหาโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการทำงานของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สถานที่เก็บรวบรวมหรือประมวลผลข้อมูลที่มีความปลอดภัย มีซอฟต์แวร์หรือโปรแกรมรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ในกรณีที่ต้องใช้บริการจากผู้ให้บริการภายนอก ต้องมีการคัดเลือกผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้ มีแนวทางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มาตรฐานและมีมาตรการจัดการกับความเสถียรกรณีการรั่วไหลหรือการถูกคุกคามระบบฐานข้อมูลจากภายนอกที่มีประสิทธิภาพ

7. จัดให้มีแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสังคมออนไลน์ การเรียนการสอน อีเลิร์นนิ่ง การประชุมออนไลน์ภายในองค์กร การใช้ซอฟต์แวร์ หรือแอปพลิเคชันที่ได้มาตรฐาน โดยคำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง และการไม่ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น รวมทั้งเป็นไปตามมาตรฐานหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพแห่งสถาบันที่ตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้นๆ

8. การกำหนดขอบเขต สิทธิ อำนาจหน้าที่ของบุคคล องค์กรหรือคณะทำงานในการเก็บรวบรวม ใช้ เผยแพร่ หรือเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศในสถาบันที่มีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนหรือของบุคลากร กำหนดแนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลหรือพบเห็นเหตุการณ์ที่ผู้อื่นกระทำการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เกิดการปฏิบัติไปตามมาตรฐานเดียวกัน

9. การใช้ระบบสื่อสารออนไลน์หรือระบบสารสนเทศภายในองค์กรที่มีความปลอดภัย มีนโยบายให้บุคลากรทุกระดับใช้ชื่อผู้ใช้งานที่เป็นบัญชีทางการเมื่อต้องติดต่อสื่อสารภายในองค์กร หรือกับองค์กรภายนอกในฐานะบุคลากรหรือนามสถาบัน บุคลากรมีการรักษาความปลอดภัยบัญชีผู้ใช้งานของตนเอง การจัดการรหัสผ่าน หลีกเลี่ยงการติดตั้งโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่มีความเสี่ยง ปฏิบัติตามมารยาทอันดีในการสื่อสารออนไลน์ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรหรือสถาบันที่ตนเองสังกัด

10. กำหนดแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนหรือบุคลากร ตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดให้กระทำได้นั้น พัฒนาระบบขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ การแจ้งเมื่อมีการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การขอความยินยอมจากผู้เรียนและการขอความยินยอมจากผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจให้การยินยอมตามที่ระบุในกฎหมาย และการดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ละเอียดอ่อน

11. กำหนดแนวทางการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นมาตรฐานเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการละเมิดความเป็นบุคคลด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การทำข้อมูลให้ไม่สามารถระบุตัวบุคคล คือ เป็นข้อมูลนิรนาม (Anonymization) หรือการทำให้ข้อมูลไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ (Pseudonymization) โดยที่ยังคงสามารถใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเพื่อบรรลุภารกิจของสถาบันต่อไปได้

12. จัดระบบการอนุญาตเข้าถึงหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลสารสนเทศอื่นๆ ที่อาจเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อมีการร้องขอทั้งจากบุคลากรภายในสถาบันและจากหน่วยงานภายนอก มีการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ใช้ข้อมูลจากผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้เกี่ยวข้อง

13. มีมาตรการหรือแนวทางในการเผยแพร่ นำเสนอ หรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลของสถาบันที่ ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลอย่างระมัดระวัง มอบหมายหน่วยงานหรือบุคคลที่มีหน้าที่ในการ เผยแพร่ข้อมูลทางการขององค์กร รวมทั้งให้ความรู้ แก่นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรในการระมัดระวัง ไม่นำสื่อใดๆ ที่อาจมีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน บุคลากรในสถาบัน หรือบุคคลอื่น รวมทั้งข้อมูล ของหน่วยงานของตนเองหรือหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้ รับผิดชอบให้เป็นผู้เผยแพร่ ไปปรากฏหรือเผยแพร่ใน สื่อสังคมออนไลน์ส่วนตัวด้วย

บทสรุป

หลักการด้านสิทธิและความปลอดภัยของ ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นทั้งมาตรฐานและกฎหมายที่ สถานศึกษาและบุคลากรการศึกษาต้องยึดถือและ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่จะมีผลบังคับใช้อย่าง

สมบูรณ์ จึงต้องมีการเตรียมการและวางแผน ปฏิบัติการในด้านต่างๆ อย่างรอบคอบ เนื่องจาก ภารกิจของสถานศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับข้อมูล ส่วนบุคคลจำนวนมาก การขาดแนวทางปฏิบัติที่ ชัดเจนอาจทำให้เสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลส่วน บุคคลและผิดกฎหมายได้ สถานศึกษาต้องมีการ ดำเนินการในทุกระดับตั้งแต่ผู้บริหาร นโยบาย สถานศึกษา การเตรียมบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง การให้ ความรู้และเสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัล การ เตรียมพร้อมด้านโครงสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลสารสนเทศ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การออกแนวทางปฏิบัติใน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ โดยยึดหลัก ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และการปฏิบัติ ตามกฎหมายในการเก็บรวบรวม การใช้ และ เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล ที่จะนำมาซึ่งองค์กรที่มี ธรรมภิบาลด้านความปลอดภัยของข้อมูลเป็นที่ยอมรับสู่สาธารณชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. EUR-Lex. REGULATION (EU) 2016/679 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 April 2016. [Internet]. [cited 2020 December 10]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679&qid=1606858149619>.
2. Royal Thai Government Gazette. The Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) [Internet]. 2019 [cited 2020 December 20]. Available from: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/069/T_0052.PDF. (in Thai).
3. Wacks R. Privacy: a very short introduction. Hampshire: Oxford University Press; 2010.
4. Saereerak N. Speaker's script on personal data protection. In: The seminar on personal data protection: big data & GDPR for Thailand digital economic development; August 22, 2018. Learning Center, Thai National Bank, Bangkok. [Internet]. [cited 2021 December 20]. Available from: <https://ilaw.or.th/node/4908>. (in Thai).
5. Mason R. Four ethical issues of the information age. MIS Quarterly 1986;10(1):5-12.
6. Jongserntrakool S. A group investigation learning system on open educational resources

- for digital literacy an awareness in information ethics of student teachers. [Internet]. Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University; 2014. [cited 2020 December 20]. Available from: <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/43162>. (in Thai).
7. Tamò-Larrioux A. Designing for privacy and its legal framework data protection by design and default for the internet of things. Zurich: Springer Nature Switzerland; 2018.
 8. Bunaramrueng P, Eamjumroonlarp P, Aunpat C, Tipsamritkul P. Thailand data protection guidelines 1.0. [Internet]. Bangkok: The Center of Law Research and Development, Faculty of Law, Chulalongkorn University; 2019 [cited 2020 December 20]. Available from: https://drive.google.com/file/d/1BEg4YhOv3KdHdjsLsU8F9FV8Go45hK_/view. (in Thai).
 9. Royal Thai Government Gazette. The royal decree on entities and businesses not subject to enforcement of the PDPA B.E. 2563. [Internet]. [cited 2020 December 12]. Available from: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/A/037/T_0001.PDF. (in Thai).
 10. Personal Data Protection Committee. The important summary of personal data protection act B.E. 2562. [Internet]. [cited 2021 December 10]. Available from: <https://drive.google.com/file/d/17SJyQ6gUSUKexJ8hxd7MkrU4UmfCNga/view>. (in Thai).
 11. Petty L. Data protection in schools 2018 - requirements in education. [Internet]. [cited 2020 December 20]. Available from: <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/data-protection-in-schools/>.
 12. Thamangraksat S. Protection of children's privacy on electronic media. Kasem Bundit Journal 2019;20(January-June):131-45. (in Thai).
 13. Office of The Higher Education Commission. The announcement of The Office of The Higher Education Commission on the practical guideline according to Thailand National Higher Education Quality Framework for digital competency of bachelor degree graduates. [Internet]. [cited 2021 December 20]. Available from: http://edu.vru.ac.th/main/?page_id=5736#. (in Thai).
 14. Royal Thai Government Gazette. The Royal Decree on Entities and Businesses Not Subject to Enforcement of the PDPA (NO.2) B.E. 2564. [Internet]. [cited 2021 May 7]. Available from: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2564/A/032/T_0001.PDF. (in Thai).
 15. Thailand National Health Commission. The announcement of the guideline for appropriate using social media of health care providers. [Internet]. [cited 2020 December 20]. Available from: http://www.mtc.or.th/law_doc/approach_social_network59.pdf. (in Thai).